

### Тема: Сонети В. Шекспіра № 66, 116, 130. Основні теми сонетів. Художні особливості сонетів

#### Мета: розвиток компетентностей

*предметних і комунікативних:* знання і розуміння загальних рис поезії Шекспіра, тематики, змісту прочитаних сонетів; уміння характеризувати художні особливості сонетів Шекспіра, визначати і характеризувати взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їхнього функціонування на основі спостережень за мовою сонетів; висловлювати своє ставлення до прочитаного, характеризувати поведінку та причини емоційного стану ліричного героя і героїні сонетів;

*ключових:* уміння аналізувати основні риси авторського стилю художнього тексту; використовувати вербальні та невербальні засоби під час виступу перед аудиторією; уміння безпечно спілкуватися в цифровому середовищі.

**Обладнання:** підручник, зошити, ПК, презентація.

**Тип уроку:** урок формування нових знань, умінь та навичок.

### Зміст уроку

#### I. Актуалізація знань

*Хвилинка творчості.* Презентації «хмар слів», результатів дослідницько-пошукової діяльності.

*Інтерактивна вправа.* Кросворд. Вільям Шекспір:

<https://learningapps.org/display?v=pmkbtvdvj24>

#### II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

*Мотиваційна бесіда.* Шекспір для своїх сучасників не був великою людиною, якою його вважають наступні покоління. Так, він був дуже популярним, але в колі театралів. Заздрісні конкуренти його обзивали «вороною, вирядженою в орлине пір'я». І наприкінці XVI століття ніхто його не назвав би ключовою постаттю літератури, як це є зараз. Його навіть не вважали письменником. Написані для театру твори були спільною власністю пайовиків «Глобуса», і без їхньої згоди жодна репліка не могла вийти за стіни театру, бо їх украли б інші трупи. Драматургія в часи Шекспіра вважалась «товаром на продаж». А поезія розглядалася як вільна творчість, не пов'язана з вигодами. Поети-гуманісти англійського Відродження переважно були аристократами. Поезія стала для них високим заняттям, вправою розуму. Підтримка бідних поетів подарунками серед знаті була ознакою освіченості та культурності. Але вважалося, що поезією не торгують. Тому сонети Шекспіра теж не призначалися для друку, а були адресовані виключно його знатним друзям.

Як і чому тоді прославився Шекспір – майстер англійського сонета, що його часто так і називають *шекспірівським сонетом*?

### III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

#### *Загальне знайомство із сонетами Шекспіра.*

*Історія публікації сонетів.* У біографії Шекспіра чимало нез'ясованих сторінок. Невідомою є і причина звернення Шекспіра до сонетів. Є така версія. Коли країну охопила епідемія чуми, театр був зачинений, драматург сидів без роботи. Талановитий юнак познайомився з чужими поезіями і спробував сам. Сонети вийшли вдалими, відобразили шлях змужніння, пізнання суворого світу, здобуття досвіду дружби і кохання. Створювалися вони для найближчого оточення Шекспіра. У сонетах відсутні конкретні імена. Але зрозуміло, що то верхівка суспільства, освічена, знайома з літературою інших країн, і сама не без поетичних здібностей. Навряд чи Шекспір намірявся оприлюднювати ці ліричні звернення.

Це зробили попри його наміри. Спочатку, після схвального відгуку, два сонети були надруковані у збірці віршів різних поетів «Пристрасний пілігрим». За десять років сонети видав «книжковий пірат» Томас Торп. До книги помилково увійшли вірші іншого поета – Джорджа Чапмена. А вже на початку XVII століття в Англії не існувало поняття про інтелектуальну власність. За життя Шекспіра «Сонети» більше не видавались. Не увійшли вони і в перше посмертне зібрання його творів, до якого було включено тільки п'єси. Нова публікація сонетів Шекспіра була здійснена лише 1640 р. Видавець Джон Бенсон самотужки переробив деякі сонети, порядок розміщення віршів теж було змінено. Спроби перегрупувати вірші збірки робилися неодноразово, але, з огляду на спірність питання, у більшості сучасних видань збережено порядок розміщення, який був у першодруку Торпа.

*Робота з підручником.* Опрацювання матеріалу «Сонети Шекспіра» (с. 144).

### IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

#### *Робота з художнім текстом.*

*Виразне читання сонета 66.* Аналітична бесіда за питаннями на с. 146. Зіставлення різних перекладів.

*Аналіз твору.* Сонет 66 вибивається з ряду всіх сонетів Шекспіра, адже в ньому немає певного адресата (друга чи смаглявки). А значить, головною і єдиною дійовою особою є сам поет. Вірш має особливу форму: він складається всього з двох речень, перше з яких охоплює 12 рядків, а друге – двовірш. Шекспір порушує класичну побудову сонета (теза – антитеза – синтез і висновок). Послідовно від початку до кінця розвивається одна тема за допомогою образів-антитез і порівнянь, які ілюструють головну думку. Це твір, у якому звучить критика несправедливого влаштування світу, обурення тогочасним устроєм життя. В. Шекспір перераховує соціальні проблеми свого часу: приниження порядних людей, тріумф нікчем, облуду довіри тощо. Тема сонета – конфлікт особистості та суспільства. Ліричного героя не задовольняє існуючий порядок, він болісно сприймає навколишній світ, він у розпачі, що тут панують несправедливість та жорстокість. Ідея сонета – протест проти пануючого устрою життя. Основні художні засоби – антитеза і анафора. Постійно повторюваний сполучник «і» відіграє тут особливу роль: підсилює головну думку твору – обурення існуючим ладом. Сонет 66 побудований на антитезах – гідності, що жебракую, протиставляється нищість, яка насолоджується веселощами; правдивість називають дурістю, а дурість перевіряє знання тощо. Усі мовні засоби сонета лише підкреслюють цю антитезу. Вона розвивається в катренах, а у двовірші набуває несподіваного повороту – поет голосує за життєлюбство на протигагу смерті. Бо є те, заради чого поет продовжує жити – його Любов. Неможливо здатися і залишити світ, бо хто продовжить справу покращення цього світу через Любов, тобто Красу. Іншого способу виправити світ, зробити його кращим поет не знає.

*Виразне читання сонета 116.* Аналітична бесіда за питаннями на с. 147.

*Аналіз твору.* Загадка цього вірша в тому, що сонет про кохання присвячений другові, а не коханій. Зміст сонета – це простір культурних знаків доби Відродження: любов-зірка, любов – християнське терпіння, любов-прощення, любов – «союз вірних душ». Мова йде про загальні якості Любові, притаманні всім людям – і чоловікам, і жінкам. Його тема – це любов у своїй ідеальній формі, найвища цінність людського життя, мірило вічності, що не піддається тліну. Поет оспівує велич кохання, що виникає на довірі та взаєморозумінні. Поет стверджує, що любов допоможе пережити будь-яку кризу. Ми можемо виміряти силу любові, але це не означає, що ми повністю розуміємо її, цінність любові не може бути відомою – вона лишається загадкою. Цей сонет також відображає динаміку нових стосунків ліричного героя, його друга і його коханої. Дружба для ліричного героя вище кохання, тому коли друг став суперником у почуттях, він прагне зрозуміти і виправдати його. Ліричний герой, хоч і переживає зраду коханої, яка відвернулася від нього і полюбила іншого, збереже дружбу і не стане заважати єднанню їхніх сердець. Так сонет про намір ліричного героя відмовитися від власного щастя на користь друга перетворився на прекрасний гімн любові – всесильній, могутній і безкорисливій.

*Виразне читання сонета № 130.* Аналітична бесіда за питаннями на с. 147.

*Аналіз твору.* У своєму знаменитому 130 сонеті Шекспір описує свої почуття. Закоханий визнає, що його дівчину не можна назвати красунею, що в її зовнішності немає ніяких відмітних достоїнств, за які її може полюбити хтось інший. Але що криється за цим? Всепереможна любов, яку відчуває чоловік до своєї коханої? Він любить її тільки за те, що вона живе на цій землі, за її простоту і природність? Шекспір сміливо протиставляє образ своєї коханої шаблонному поетичному портрету красуні. Лірична героїня суттєво відрізняється від ідеалу того часу. Її образ підкреслено нетрадиційний. Перераховуючи набір штампів-порівнянь, якими наділяють своїх дам інші автори, поет щораз підкреслює, що його коханої це не стосується, – щоб у фіналі заявити: вона нікому не поступиться красою. Така парадоксальна хвала досягає мети – вірш звучить щирим признанням любові до реальної жінки. Однак є відчуття неоднозначності почуттів ліричного героя. І тут, хоча ми і бачимо докладно описану зовнішність дівчини, це не зовсім хвала, а відповідь на питання, чому поет не вважає за потрібне вдаватися до поетичних порівнянь. Деякі шекспірознавці гадають, що сонет – це відповідь другу на закиди, що ж він у ній знайшов, такій звичайній?

Ймовірно, 130-й сонет – літературна пародія на класичні любовні вірші наслідувачів Петрарки, де в пишних компліментах оспівувалася жіноча краса. Шекспірівська красуня має тьмяні очі, абсолютно не схожі на сонце, блідо-рожеві губи, які поступаються в кольорі червоним коралам, бурий колір шкіри, яка за тодішньою модою має бути білішою снігу, волосся, мов чорні дроти, важку ходу, яку важко порівняти з легким кроком богинь.

Колір шкіри «dun» передають як «смаглява», хоча це неточний переклад. Дослівно це «бурий, мишачий, сіро-коричневий». Для смаглявої шкіри в англійській мові існує багато визначень, але застосоване Шекспіром ніколи не використовується. Поетові потрібна була іронія над заялженим порівнянням. Тепер про колір волосся. Взагалі, в оригіналі чорним названо не волосся, а волокно чи дріт, і тільки в тому випадку, якщо з ним волосся порівняти. Знову поет іронізує над безглуздістю порівняння волосся із золотими парчевими нитками.

Для ліричного героя не важлива відповідність його коханої загальноприйнятим стандартам краси, головне – це його почуття.

## **V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань**

*Інтерактивні вправи.*

Художні засоби сонета 116 Шекспіра: <https://learningapps.org/display?v=poix7pitk24>

Сонет 130 Шекспіра. Художні засоби: <https://learningapps.org/display?v=ph55dxdw324>

*Робота із завданнями робочого аркуша.* Виконання завдань 1–3:

- укладання схеми римування сонетів;
- визначення теми та ідеї сонетів Шекспіра;
- порівняння форми та змісту сонетів Петрарки й Шекспіра.

## **VI. Підбиття підсумків**

*Таблиця Едварда де Боно «Плюс (сподобалося) – мінус (не сподобалося) – було цікавим».*

### **Працюємо вдома**

1. Підготуйте виразне читання напам'ять одного із сонетів (за власним вибором).
2. Дослідіть, які художні прийоми використовує Шекспір, створюючи образ коханої в сонеті 130 (завдання 4 робочого аркуша).